

PLIN021 Sémantická analýza v praxi

OP VK Mezi bohemistikou a informatikou
www.projekt-inova.cz

Zuzana Nevěřilová
xpopelk@fi.muni.cz

Centrum zpracování přirozeného jazyka, B203
Fakulta informatiky, Masarykova univerzita

29. října 2013

Sémantické rysy

Výběrová omezení

Sémantické role

Sémantické role a slovesa

Sémantické rysy (semantic features)

matka = FEMALE + ADULT + HAS CHILD

batole = HUMAN – ADULT

- sémantické rysy jsou „atomy“ významu
- sémantické rysy jsou distinktivní rysy
- význam je definován pomocí s. rysů a pravdivostních podmínek

[Croft and Cruse, 2004]

Sémantické rysy: synonymie

výraz	<i>jít</i>	<i>procházet</i>
rysy	MOTION ON FOOT SELF-PROPELLED MEDIUM VELOCITY	MOTION ON FOOT SELF-PROPELLED MEDIUM VELOCITY

Sémantické rysy: antonymie

výraz	<i>jít</i>	<i>běžet</i>
rysy	MOTION ON FOOT SELF-PROPELLED MEDIUM VELOCITY	MOTION ON FOOT SELF-PROPELLED HIGH VELOCITY

Sémantické rysy: problém s antonymií

výraz	<i>jít</i>	<i>letět střemhlav</i>
rysy	MOTION ON FOOT SELF-PROPELLED MEDIUM VELOCITY	MOTION ON WINGS GRAVITY-PROPELLED HIGH VELOCITY

Sémantické rysy: problém s antonymií

výraz	<i>jít</i>	<i>loudat se</i>
rysy	MOTION ON FOOT SELF-PROPELLED MEDIUM VELOCITY	MOTION ON FOOT SELF-PROPELLED LOW VELOCITY

Výběrová omezení (selectional restrictions)

slouží pro desambiguaci závislosti větných členů [Allen, 1995, kap. 10.1]

- Koupila jsem si pletenou čepici a šálu.
- Koupila jsem si nealkoholické pivo a křupky.

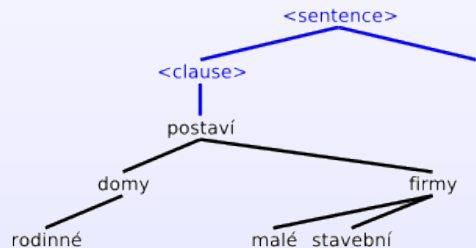
pletená šála – OK, nealkoholické křupky – NOT OK

Výběrová omezení (selectional restrictions)

slouží pro desambiguaci závislosti větných členů [Allen, 1995, kap. 10.1]

Rodinné domy postaví malé stavební firmy.

AGENT = rodinné
domy
THEME = malé
stavební firmy

AGENT = malé
stavební firmy
THEME = rodinné
domy

(AGENT postavit PERSON | INSTITUTION)
(THEME postavit BUILDING)

Sémantické role (semantic role, thematic relation, theta-role, deep case)

(AGENT postavit PERSON | INSTITUTION)
(THEME postavit BUILDING)

AGENT, EXPERIENCER, THEME, PATIENT, INSTRUMENT,
FORCE/NATURAL CAUSE, LOCATION, DIRECTION/GOAL,
RECIPIENT, SOURCE/ORIGIN, TIME, BENEFICIARY,
MANNER, PURPOSE, CAUSE

Jména rolí jsou u různých autorů mírně různá (např. AGENT/ACTOR). Přiřazení rolí je někdy zřejmé (Karel/AGENT rozbil okno), jindy zřejmé není (Kladivo/AGENT?INSTRUMENT? rozbilo okno).

[Fillmore, 1968]

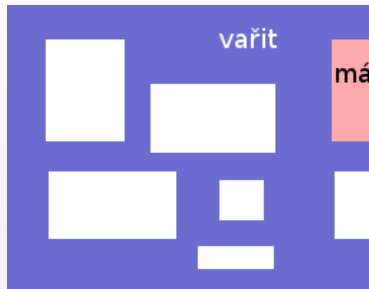
Sémantické role (semantic role, thematic relation, theta-role, deep case)

sémantické role [Jackendoff, 1992, kap. 2.2]

- jsou nositelé širšího významu
- jsou součástí sémantické struktury promluvy (conceptual structure), ne syntaxe
- typicky však odpovídají větným členům
- objevují se v sémantických rámcích (o těch později)

Sémantické role ve slovesných valencích

sloveso je centrem věty – na slovese „visí“
celý zbylý význam
sloveso si lze představit jako rámec, do
kterého zapadnou ostatní dílky

slovník slovesných valencí VerbaLex [Hlaváčková, 2007]

Allen, J. (1995).

Natural Language Understanding (2nd ed.).

Benjamin-Cummings Publishing Co., Inc., Redwood City, CA, USA.

Croft, W. and Cruse, D. (2004).

Cognitive linguistics.

Cambridge textbooks in linguistics. Cambridge University Press.

Fillmore, C. (1968).

The case for case.

In Bach, E. and Harms, R., editors, *Universals in Linguistic Theory*. Holt, Rinehart, and Winston, New York.

Hlaváčková, D. (2007).

Databáze slovesných valenčních rámců VerbaLex.

PhD thesis, Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav českého jazyka.

Jackendoff, R. (1992).

Semantic Structures.

Current Studies in Linguistics. MIT Press.